דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א"ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד הניחא לרבנן [א]דאמרי נפש ממש אלא לרבי דאמר [ב]ממון מאי איכא למימר אלא אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא מהכא [1]אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה [ג]וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג [א]אלא מלמד שחובשין אותו ואי מית קטלינן ליה ואי לא מית שבתו יתן ורפא ירפא היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה ומותרה לדבר חמור מותרה לדבר הקל ואמר רחמנא שבתו יתן ורפא ירפא מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי ואם תמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א"ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב מרי ממאי דבמזיד ונקה מקטלא דלמא בשוגג ונקה מגלות קשיא: ריש לקיש אמר הא מני רבי מאיר היא [ד]דאמר לוקה ומשלם אי רבי מאיר אפי' בתו נמי וכי תימא ר' מאיר לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ולא והתניא גנב וטבח בשבת גנב וטבח לעבודת כוכבים גנב שור הנסקל וטבחו [ב]משלם תשלומי ארבעה וחמשה דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין הא איתמר עלה אמר רבי יעקב א"ר יוחנן ואמרי לה אמר רבי ירמיה אמר ר' שמעון בן לקיש ר' אבין ורבי אילעא וכל חבורתא משמיה דרבי יוחנן אמרי [ג]בטובח על ידי אחר וכי זה חוטא וזה מתחייב אמר רבא אמר רחמנא [2]וטבחו או מכרו [ה]מה מכירה על ידי אחר אף טביחה על ידי אחר דבי רבי ישמעאל תנא או לרבות את השליח דבי חזקיה תנא תחת לרבות את השליח [ו]מתקיף לה מר זוטרא מי איכא מידי דאילו עבד איהו לא מיחייב ועביד שליח ומחייב איהו לאו משום דלא מיחייב [ז]אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה אי בטובח על ידי אחר מאי טעמייהו דרבנן דפטרי [ח]מאן חכמים

ר'

נגדוה. יסורין: ולא שני לך כו'. יסורי המלכות הכאה שאין לה קצבה היא אבל מלקות יש לה קצבה ארבעים: הניחא לרבנן דאמרי. בסנהדרין באלו הן הנשרפים (עט.) נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב והאי ונתת נפש ממש קאמר אית לן למידק ואוקמי קרא כשהתרו בו ולמילף דאע"ג דאיכא התראה יענש ממון כשאין שם מיתה: אלא לרבי דאמר. התם נתכוון להרוג את זה והרג את זה אינו נהרג אלא משלם דמי האשה ליורשיה אם כן אפשר לאוקמי קרא בשלא התרו בו ומשום הכי כי אין אסון משלם דמי ולדות וכי יש אסון משלם דמי אשה אבל אתרו ביה אימא לך לוקה ואינו משלם: מאי איכא למימר. מהיכא תיתי חובל בחבירו לתשלומין ואף כשהתרו בו: על משענתו. כדמתרגמינן על בוריו שחזר לכחו ולאיתנו הראשון: אלא מלמד שחובשין אותו. לא נאמר מקרא זה אלא ללמדך דהיכא דהכהו ולא מת ונפל למשכב יחבשו את המכה ההוא בבית האסורין עד שנראה אם יקום והתהלך בחוץ אז ונקה המכה מכלל דעד השתא לא יצא מידי בית דין אלא נחבש: ואי מיית קטלינן ליה. [כיון דאמרת חובשין מכלל דאי מיית ניזק קטלינן ליה להאי דאי לאו לקטלא למאי חבשינן ליה: לדבר חמור. מיתה: לדבר הקל. מלקות דלא יוסיף דחובל ולא מת]: ואמר רחמנא. להיכא דלא מת דאיכא ממון ומלקות נידון בממון דכתיב(ח) שבתו יתן: ממאי. דהאי והכה איש את רעהו במזיד קא משתעי והאי ונקה דילפינן מיניה חבישה ונקה מקטלא קאמר דתשמע מינה דאי מיית קטלינן ליה ועל כרחין בהתרו בו: דלמא בשוגג. משתעי ולא התרו בו וחבישה לאו לקטלא ונקה נמי לאו מקטלא אלא מגלות דערי מקלט וחבישה דילפינן מינה לגלות קאמר ומשום הכי כי נקה מגלות ישלם ממון אבל היכא דאתרו ביה אימא לך דכי לא מיית לוקה ואינו משלם: ריש לקיש מהדר אשינויא דרומיא דרמינן בריש שמעתין (לא:) מתני' דמכות אדכתובות: הא מני. מתניתין דקתני בא על אחותו נותן קנס ר"מ היא דאמר (לעיל(ט)) לוקה ומשלם שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין: אפי' בתו נמי. דמיקטיל עלה ישלם דהא לא סבירא ליה לר"מ דפטור משום דרבה מיניה ואמאי תנן מתני'(י) הבא על בתו פטור מן הקנס: וטבח בשבת. איכא חיוב מיתה וכן לעבודת כוכבים: שור הנסקל. לקמן (לה.) פריך הא לא שוה מידי: בטובח על ידי אחר. הגנב צוה לשלוחו לשחוט: וכי. שליח חוטא ושולח מתחייב קנס לארבעה וחמשה והא קיימא לן בקדושין (מב:) אין שליח לדבר עבירה: מכירה אי אפשר אלא ע"י אחר שהלוקח לוקחו ממנו: תחת השור. מצי למכתב ישלם בשור: עבד איהו לא מיחייב. דהא מיקטיל: לאו משום דלא מיחייב הוא. דחיובא רמיא עליה אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה:

רבי

ודלמא מלקות חמור. הוה מצי לשנויי מסתברא מיתה חמורה שכן ניתנה לאנשי עיר הנידחת כדאמרי' בפ"ד מיתות (סנהדרין נ.): אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה הוו פלחי לצלמא. תימה מנא לן (א) דהא אמרי' בהרואה (ברכות סא:) כשהוציאו את ר"ע אמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה אימתי יבא לידי ואקיימנו בכל נפשך אלמא משמע דבכל נפשך איירי אפי' היו מייסרין את האדם ביסורין קשין דומיא דר' עקיבא שהיו מסרקין בשרו במסרקי ברזל וכ"ש לנגודי ואור"ת דאותו צלם לא היה עבודת כוכבים ממש אלא היה עשוי לכבוד המלך ואעפ"כ היה בו קידוש השם ולכך מסרו עצמן למיתה והיינו דכתיב (דניאל ג) לאלהך לית אנן פלחין ולצלם דהבא די אקימת לא נסגוד משמע שהצלם לא היה תופס באלהות ומיהו פלחו לצלמא משמע שהצלם היה עבודת כוכבים מדקאמר פלחו(ב):

דלמא בשוגג ונקה מגלות. תימה לר"י היכי שייך גלות אם מת אחר שחבשוהו ב' או שלשה ימים הא אמרינן במי שאחזו (גיטין ע: ושם) שחט בו שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה דחיישינן שמא הרוח בלבלתו וטעמא דגבי גלות אשכחן מילי טובא דפטור כגון דרך עלייה דגבי מיתה אין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה הכי נמי גבי גלות בעינן שימות מיד כדכתיב ויפל עליו וימות משמע מיד ואע"ג דגבי מיתה נמי כתיב מכה איש ומת וי"ל דמשכחת לה בגיתא דשישא דלא חיישינן שמא הרוח בלבלתו כדאמרינן התם אי נמי דוקא בשחט בו רוב שנים חיישינן שמא הרוח בלבלתו דבקל הרוח מבלבלו אבל בשאר חבלות אין הרוח מזיק כל כך שיכולין לשמור יפה מבלבול רוח לכרוך על המכה שום דבר ואת"ל היכי מיתוקם קרא בשוגג הא כתיב שבת בקרא רק שבתו יתן וגו' ובשוגג לא מיחייב כדאמרינן בס"פ כילד הרגל (ב"ק כו: ושם) דמרבה מפצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד נזק אבל לא ד' דברים וי"ל דמשכחת לה בהוסיף לו רצועה אחת דאמר בהמניח (שם לב:) דגולה ואם לא מת חייב בד' דברים ולא דמי לשאר שוגג או כגון שנכנס לחנותו של נגר (ג)(שלא) ברשות דמוכח התם לרב פפא דשייך ביה גלות וד' דברים או נפל מן הגג ברוח מצויה דחייב בד' דברים כדאמרי' בסוף כילד הרגל (שם כו.) ומסתברא דאם מת דגולה ועוד דאפשר דהוי שוגג על המיתה ומזיד על החבלה(ד): גנב שור הנסקל וטבחו משלם תשלומי ד' וה'. תימה דתיקשי מהכא לר"ל דאמר בפ' מרובה (שם עז: ושם) כל היכא דליתיה במכירה ליתיה בטביחה והכא שור הנסקל ליתיה במכירה וי"ל דהתם קדשים איירי דליתנהו כלל במכירה אבל שור הנסקל אם ימכרנו לעובד כוכבים אין תופס דמיו ולר"ת שאומר דאין שור הנסקל °נאסר מחיים ניחא: לאו משום דלא מיחייב כו'. אע"ג דהכא אפי' לצאת ידי שמים אינו חייב דדוקא בממון הוא דאמר רבא בהשוכר את הפועלים (ב"מ צא. ושם) אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו דמיחייב בבא לצאת ידי שמים אבל קנס לא מיחייב אלא ע"פ ב"ד כדאמרי' אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע עצמו מ"מ ניחא דכיון שהיה ראוי להתחייב אם לא היה מתחייב בנפשו מתחייב נמי אממון ע"י שליח כיון שאינו מתחייב בנפשו:

רבי

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ד מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג:
כח ב ג מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' ו:
כט ד מיי' פ"ב שם הל' י:
ל ה מיי' פ"ג שם ה"ג:

◆

מוסף רש"י

על משענתו. מתרגמינן על בורייה, שנתרפא לגמרי ונשען על כחו (סנהדרין עח:). וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק כו'. למה לי למימר ונקה המכה ממיתה (שם). שחובשין אותו. אם אמדוהו למיתה חובשין את המכה שלא יברח עד שנראה אם ימות אם לאו, להכי אמר ונקה המכה, דמשמע לכשיקום ונקה, מכלל דעד השתא חבוש הוא (שם). דאמר לוקה ומשלם. במסכת מכות (ד.) מעידים אנו בפלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין, לוקין ומשלמין, שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין (ב"ק עא.). וכי זה חוטא וזה מתחייב. וכי שליח חוטא ושולח מתחייב בתשלומי ד' וה', והא קי"ל דאין שליח לדבר עבירה (ב"ק עא.). מה מכירה על ידי אחר. אינה מתקיימת אלא על ידי אחר, הגנב מוכר והלוקח לוקח, אף טביחה על ידי אחר. אפילו טבחה שליח נתחייב הגנב בתשלומי ד' וה' (קדושין מג.).

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין עט.], ב) [שם], ג) שם עח: [ותוס' דב"ק פ"ט], ד) [לקמן לד: לה.] ב"ק עא. ב"מ צא., ה) קדושין מג. ב"ק עא. [עט.], ו) ב"ק עא., ז) [ערכין פג. וש"נ], ח) [שמות כא], ט) [דף לב:], י) [לקמן לו:], כ) [וע"ע תוס' פסחים נג: ד"ה מה לאו ותוס' ע"ז ג. ד"ה שלא], ל) רש"א מ"ז, מ) [וע"ע תוס' יבמות קכ: ד"ה אלא וד"ה חיישינן ותוס' גיטין ע: ובשבועות לד. ד"ה ע"פ].

◆

תורה אור השלם

1. אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא: שמות כא יט
2. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה: שמות כא לז

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גנב וכו' נאסר מחיים ניחא. עי' זבחים דף עא ע"א תוס' ד"ה (בעמוד הקודש) אפי':

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלמלי כו' מנא לן ועוד דהא: